

۱۴۰۲۲۷۴

توان بخشی افراد

با نیازهای خاص

مؤلف:

بهروز خرازی

نشر ساوالان

سرشناسه : خرازی، بهارک :
 عنوان و نام پدیدآور : توان بخشی افراد با نیازهای خاص /تالیف بهارک خرازی
 مشخصات نشر : تهران: ساوالان، ۱۳۹۵.
 مشخصات ظاهری : ۲۹۸ ص، مصور، جدول، نمودار
 شابک : 978-600-7432-56-3
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 موضوع : توان بخشی معلولان
 شناسه افزوده : خرازی، بهارک، ۱۳۵۹، مولف
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۵، ۴-ت/۳۰ RM۹۳۰
 رده بندی دیویی : ۶۱۷/۰۳
 شماره کتاب شناسی ملی : ۴۱۶۸۸۳۳

۱/۱۶۵

نشر ساوالان

توان بخشی افراد با نیازهای خاص

مؤلف: بهارک خرازی
 ناشر: نشر ساوالان
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۳۲-۵۶-۳
 تعداد صفحات: ۲۹۸
 تیراژ: ۱۰۰ نسخه
 قیمت: ۱۶۰۰۰ تومان
 آدرس: روبروی دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، واحد ۲۱۴، نشر ساوالان؛ تلفن: ۶۶۹۵۱۹۴۳
 کدپستی: ۱۳۱۴۷۴۳۹۸۹
 فکس: ۶۶۹۶۱۲۷۵
 وبسایت: www.savalane.com

فهرست

۱.....	مقدمه
۳.....	فصل ۱: مبانی و اصول توانبخشی
۸.....	توانبخشی
۹.....	ارکان توانبخشی
۱۰.....	توانبخشی پزشکی
۱۲.....	اعضای تیم توانبخشی
۱۸.....	توانبخشی آموزشی
۱۹.....	برنامه‌های آموزشی افراد با نیازهای خاص
۲۳.....	برنامه آموزش برای خانواده افراد با نیاز خاص
۲۳.....	آگاه‌سازی عموم مردم در راستای معلولیت و توانبخشی
۲۴.....	تدارک امکانات آموزشی برای شخصیت‌های ویژه اجتماعی
۲۴.....	تدارک برنامه‌های آموزشی برای نیروهای انسانی در خدمت توانبخشی
۲۴.....	توانبخشی اجتماعی
۲۵.....	تدارک خدمات و امکانات

۲۹	شکستن استانداردهای رایج.....
۳۱	توانبخشی حرفه‌ای.....
۳۲	اشتغال افراد با نیازهای خاص.....
۳۸	توانبخشی روانی.....
۳۸	مراحل خدمات توانبخشی.....
۳۸	ارزیابی سطح عملکرد و نقص فرد.....
۳۹	ارزیابی فونگسیون.....
۴۱	ارزیابی اجتماعی.....
۴۱	ارزیابی حرفه‌ای.....
۴۲	ارزیابی روانی.....
۴۲	تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل از ارزیابی.....
۴۲	هدف‌گذاری درمان.....
۴۲	اهداف درازمدت.....
۴۳	اهداف کوتاه مدت.....
۴۴	تهیه و اجرای برنامه درمانی.....
۴۴	ارزیابی نتایج درمان.....
۴۵	مشاوره و روان‌درمانی خانواده‌های افراد با نیاز خاص.....
۴۷	اهداف و اصول بهداشت روانی افراد با نیاز خاص.....
۴۹	راهبردهای تامین بهداشت روانی خانواده‌های افراد با نیاز خاص.....
۵۱	فصل ۲: معلولیت ذهنی.....
۵۳	معلولیت ذهنی.....

۵۵	سطوح معلولیت ذهنی
۵۹	معلولیت ذهنی خفیف
۶۰	معلولیت ذهنی متوسط
۶۱	معلولیت ذهنی شدید
۶۲	معلولیت ذهنی عمیق
۶۳	ویژگی‌های روانی و رفتاری معلولین ذهنی
۶۴	خصوصیات شناختی
۶۴	کارایی توانایی
۶۴	حافظه
۶۵	مشکلات زبان
۶۶	تحصیل
۶۶	خصوصیات شخصیتی
۶۷	آموزش و توانبخشی معلولین ذهنی
۶۸	آموزش معلولین ذهنی خفیف
۶۸	کلاس‌های پیش دبستانی
۷۰	کلاس‌های دوره اول دبستان
۷۰	کلاس‌های دوره دوم دبستان
۷۱	کلاس‌های دوره متوسطه
۷۲	برنامه مطالعات شغلی
۷۳	آموزش معلولین ذهنی متوسط
۷۳	کلاس‌های پیش دبستانی

۷۴	کلاس‌های دبستانی و دبیرستانی
۷۴	مهارت‌های خودیاری
۷۵	مهارت‌های شغلی
۷۵	آموزش معلولین ذهنی شدید و عمیق
۷۵	برنامه آموزشی معلولین ذهنی شدید و عمیق
۷۸	خصوصیات برنامه آموزشی معلولین ذهنی شدید و عمیق
۸۰	راهنماهای تامین بهداشت روانی معلولین ذهنی
۸۳	فصل ۳: معلولین حسی
۸۴	اختلالات بینایی
۸۵	ویژگی‌های روانی و رفتار در اختلالات بینایی
۸۵	رشد زبانی
۸۶	توانایی هوشی
۸۷	توانایی‌های ادراکی
۸۸	درک روابط فضایی و فاصله‌ها
۸۸	پیشرفت تحصیلی
۸۹	سازگاری اجتماعی
۸۹	رفتار کلیشه‌ای
۹۰	اهداف توانبخشی نابینایان
۹۱	توانبخشی اختلالات بینایی
۹۲	القبای بریل
۹۲	استفاده از باقی‌مانده بینایی

۹۳	مهارت‌های شنوایی
۹۳	آموزش تحرک و جهت‌یابی
۹۶	سایر وسایل توانبخشی نابینایان
۹۷	راهبرد تامین بهداشت روانی در اختلالات بینایی
۹۸	اختلالات شنوایی
۹۸	شدت و میزان نقص
۱۰۰	سن
۱۰۰	عمل
۱۰۲	محل صحنه
۱۰۳	گروه‌بندی اختلالات شنوایی
۱۰۴	ویژگی‌های روانی و رفتاری در اختلالات شنوایی
۱۰۴	کارکرد شناختی
۱۰۵	رشد زبانی و گفتاری
۱۰۶	بیشرفت تحصیلی
۱۰۶	سازگاری اجتماعی
۱۰۷	توانبخشی در اختلالات شنوایی
۱۰۸	آموزش ناشنوایان و روش‌های مورد استفاده
۱۰۹	تربیت شنوایی
۱۰۹	گفتارخوانی
۱۱۱	زبان اشاره
۱۱۱	ارتباط کلی
۱۱۲	ابزارهای توانبخشی برای ناشنوایان

۱۱۴	سایر وسایل کمک توانبخشی.....
۱۱۶	راهبردهای تامین بهداشت روانی در اختلالات شنوایی.....
۱۱۹	فصل ۴: اختلالات ارتباطی.....
۱۲۱	اختلالات ارتباطی.....
۱۲۲	ویژگی‌های روانی و رفتاری در اختلالات ارتباطی.....
۱۲۳	اختلال زبان.....
۱۲۵	اختلال توانبخشی در اختلال زبان.....
۱۲۶	اختلال آواهای گفتاری.....
۱۲۶	مداخلات توانبخشی در اختلال آواهای گفتاری.....
۱۲۷	اختلال آواهای گفتاری به دلیل اختلال در دستگاه عصبی - حرکتی.....
۱۲۷	اختلال آواهای گفتاری به دلیل ریختاری و ساختاری.....
۱۲۹	اختلال آواهای گفتاری به دلیل اختلالات شنوایی.....
۱۲۹	اختلال آواهای گفتاری به دلایل محیطی.....
۱۳۰	اختلال سیالی کلامی با شروع در کودکی.....
۱۳۲	مداخلات توانبخشی در اختلال سیالی کلامی.....
۱۳۲	دارودرمانی.....
۱۳۲	روش‌های رفتاردرمانگری.....
۱۳۳	خوددرمانی.....
۱۳۴	جریان هوا.....
۱۳۴	ابزار و وسایل توانبخشی در اختلال سیالی کلامی.....
۱۳۶	مشارکت والدین و معلمان در امر مداخله.....

اختلال ارتباط اجتماعی (پراگماتیک).....	۱۳۷
مداخلات توانبخشی در اختلال ارتباط اجتماعی.....	۱۳۹
درک روابط اجتماعی.....	۱۳۹
مهارت‌های کلامی و غیرکلامی.....	۱۴۱
افزایش گنجینه لغات.....	۱۴۳
راه‌های نامین بهداشت روانی در افراد با اختلالات ارتباطی.....	۱۴۴
فصل ۵: اختلالات یادگیری خاص.....	۱۴۵
اختلال یادگیری خاص.....	۱۴۶
اختلال خواندن.....	۱۵۰
علل اختلال خواندن.....	۱۵۱
اختلال زبان نوشتاری.....	۱۵۱
علل اختلال زبان نوشتاری.....	۱۵۲
اختلال ریاضی.....	۱۵۲
علل اختلال ریاضی.....	۱۵۳
ویژگی‌های روانی و رفتاری در اختلال یادگیری خاص.....	۱۵۴
مشکلات پیشرفت تحصیلی.....	۱۵۴
مشکلات ادراکی.....	۱۵۵
مشکل حافظه.....	۱۵۵
مشکلات انگیزشی.....	۱۵۶
ناتوانی‌های یادگیری غیرکلامی.....	۱۵۶
همبودی با سایر اختلال‌ها.....	۱۵۶
مداخلات درمانی در اختلال یادگیری خاص.....	۱۵۶

۱۵۷	فنون آموزشی افراد با اختلال یادگیری خاص
۱۵۸	آموزش مستقیم
۱۵۹	آموزش راهبرد
۱۶۱	آموزش مهارت‌های ویژه
۱۶۳	سایر راهبردهای مداخله‌ای
۱۶۵	راهبردهای نامین بهداشت روانی افراد با اختلال یادگیری خاص
۱۶۷	فصل ۶: اختلالات رفتاری
۱۶۷	اختلالات رفتار
۱۶۹	طبقه‌بندی اختلالات رفتاری
۱۷۱	ویژگی‌های روانی و رفتاری در اختلالات رفتاری
۱۷۱	هوش و پیشرفت
۱۷۲	خصوصیات اجتماعی و عاطفی
۱۷۳	فقدان مهارت‌های مربوط به زندگی
۱۷۴	انحرافات ادراکی
۱۷۴	ناتوانی در ایجاد ارتباط با دیگران
۱۷۴	تفاوت‌های زبانی و گویایی
۱۷۴	ور رفتن با خود
۱۷۵	آسیب رساندن به خود
۱۷۵	حمله به دیگران
۱۷۵	اختلال طیف اوتیسم
۱۷۸	سطوح اختلال طیف اوتیسم

۱۸۱	مداخلات درمانی در اختلال طیف اوتیسم
۱۸۳	مراحل آغازین درمان
۱۸۴	آموزش رفتار مناسب اجتماعی
۱۸۵	آموزش مهارت‌های ارتباطی مناسب
۱۸۶	مداخله‌های خانوادگی
۱۸۶	مداخله‌های زودهنگام
۱۸۷	مداخله‌های آموزشی
۱۸۷	مداخله‌های ورزشی
۱۸۸	اختلال کم‌توجهی بیش‌فعال
۱۹۳	مداخلات درمانی اختلال - توتوپی - بیش‌فعالی در کودکان
۱۹۵	درمان‌های سطح نخست
۱۹۷	راهبردهای درمانی مربوط به مداخله‌های آموزشی
۱۹۸	روش‌های مداخله‌ای جامع
۲۰۰	روش‌های درمانی مکمل
۲۰۲	مداخلات درمانی اختلال کم‌توجهی - بیش‌فعالی در بزرگسالان
۲۰۲	درمان دارویی
۲۰۴	درمان شناختی - رفتاری
۲۰۹	مشکلات سلوک
۲۱۰	اختلال نافرمانی
۲۱۲	اختلال سلوک
۲۱۳	مداخلات درمانی در مشکلات سلوک

۲۱۴	برنامه‌های پیشگیرانه.....
۲۱۵	مداخلات بلندمدت و پیگیرانه.....
۲۱۶	آموزش مدیریت والدین.....
۲۱۷	آموزش مهارت‌های حل مساله.....
۲۱۸	درمان چندسیستمی.....
۲۱۹	راهبردها، تامین بهداشت روانی در اختلالات رفتاری.....
۲۲۱	فصل ۷: آسیب‌های جسمی و سلامتی.....
۲۲۱	آسیب‌های جسمی و سلامتی.....
۲۲۳	ویژگی‌های روانی و رفتاری آسیب‌های جسمی و سلامتی.....
۲۲۳	خصوصیات شخصیتی.....
۲۲۳	پیشرفت تحصیلی.....
۲۲۳	روابط اجتماعی.....
۲۲۴	آسیب‌های جسمی.....
۲۲۵	فلج مغزی.....
۲۲۶	فلج چندگانه.....
۲۲۶	دیستروفی عضلانی.....
۲۲۷	نقص‌های ستون فقرات و طناب نخاعی.....
۲۲۷	انحنای ستون فقرات.....
۲۲۸	آسیب مغزی تروماتیک.....
۲۲۸	نقص عضو.....
۲۲۸	توانبخشی در آسیب‌های جسمی.....
۲۲۹	فیزیوتراپی.....

۲۳۰	روش‌های متداول در فیزیوتراپی
۲۳۰	گرمادرمانی
۲۳۱	الکتروتراپی
۲۳۲	حرکت‌درمانی
۲۳۳	هیدروتراپی
۲۳۴	بایر روش‌های فیزیوتراپی
۲۳۵	کاردرمان
۲۳۵	کاردرمانی در ملولان جسمی
۲۳۷	ابزار و وسایل توانبخشی
۲۳۸	ارتز
۲۴۱	پروتز
۲۴۳	سایر وسایل و لوازم توانبخشی
۲۴۵	آسیب‌های سلامتی
۲۴۵	آسم
۲۴۶	درمان آسم
۲۴۷	عوامل روانی - اجتماعی در آسم
۲۴۸	دیابت
۲۴۹	دارو
۲۵۰	رژیم غذایی
۲۵۰	فیزیوتراپی و تعادل

- آموزش ورزش هوازی و ماساژدرمانی ۲۵۰
- ترمیم زخم‌های پای دیابتی ۲۵۱
- آمادگی جسمانی و توانبخشی قلبی ۲۵۱
- فیزیوتراپی دست ۲۵۱
- کنترل درد ۲۵۱
- بیماری قلبی ۲۵۲
- درمان قلبی و توانبخشی بیماری قلبی ۲۵۳
- توانبخشی بیماران قلبی ۲۵۳
- سرطان ۲۵۴
- درمان سرطان ۲۵۵
- مداخلات روانی - اجتماعی در سرطان ۲۵۶
- راهبردهای تامین بهداشت روانی در آسیب‌های جسمی و سلامتی ۲۵۸
- فصل ۸: معلولیت‌های چندگانه ۲۵۹
- معلولیت‌های چندگانه ۲۶۰
- ویژگی‌های روانی و رفتاری در معلولیت‌های چندگانه ۲۶۱
- کنش هوشی ۲۶۱
- توانش‌های تحصیلی ۲۶۲
- مهارت‌های خودیاری ۲۶۲
- توانایی‌های اجتماعی و ارتباطی ۲۶۲
- تحول حرکتی درنگیده ۲۶۳
- آسیب حسی ۲۶۳

۲۶۳	نیازهای مربوط به تندرستی
۲۶۴	مداخلات توانبخشی
۲۶۵	برنامه‌های توانبخشی معلولیت‌های چندگانه
۲۶۵	برنامه آموزشی
۲۶۶	روش‌های مداخله
۲۶۶	مهارت‌های جبرانی یا تحصیلی عملی
۲۶۷	استفاده از فناوری‌های کمکی
۲۶۸	توانب‌های معلولیت چندگانه
۲۶۸	ناشنوایی - نابینایی
۲۶۹	توانبخشی در ناشنوایی - نابینایی
۲۷۴	راهبردهای تامین بهداشت روانی در معلولیت‌های چندگانه
۲۷۵	منابع

مقدمه

افراد با نیازهای خاص به دلیل مشکلات ذهنی، حسی، عاطفی، اجتماعی و رفتاری که در رشد فکری آنها تأثیر منفی می‌گذارد، از یک الگوی ویژه رفتاری پیروی می‌کنند که از رفتار سازشی با جامعه فاصله دارد و باعث آسیب به رشد اجتماعی آنان می‌شود و نمی‌توانند در قالب‌های رفتاری بهنجار به انطباق اجتماعی دست یابند. همچنین تأخیر رشدی فکری نابالغی دارند، که ممکن است وابسته و متکی به دیگران شوند. در تمام حوزه‌های فردی و اجتماعی، آموزشی و تربیتی، عاطفی و فیزیکی از دیگر همسالان خود، عقب‌تر و ضعیف‌تر مانند و این تأخیرها، آنها را از زندگی عادی خارج می‌کند. به این دلیل، آنها نیاز به الگوهایی از حمایت‌های مناسب دارند که پاسخگوی این تأخیرها باشد و از جنبه‌های پزشکی، روان‌شناختی، آموزشی، اجتماعی به آنان خدمات ویژه‌ای ارائه دهد تا با به کارگیری کلیه توانمندی‌هایشان بر جنبه‌های آسیب‌پذیر خود غلبه کنند و با سلامت روان، عزت نفس بالا، انگیزش و تحرک قوی و اراده پایدار بتوانند به انطباق‌پذیری و سازگاری اجتماعی برسند و احساس کامیابی و موفقیت بنمایند.

شناخت خصوصیات فیزیکی و روان‌شناختی هر گروه از افراد با نیازهای خاص (معلولین ذهنی، معلولین حسی، ناتوان در تحرک، ناتوان در گفتار، ناتوان در یادگیری و...) بر اساسی توانمندی‌ها و ضعف‌های آنان، به ویژه محدودیت‌هایی که هر نوع آسیب بر فرد تحمیل می‌کند، به درک بهتر و بسیج امکانات محیطی، بهداشت روانی، تسهیل رشدی، انطباق اجتماعی و رفتارهای سازش‌یافته و آموزش ویژه متناسب با نیازهای افراد کمک می‌کند.

خوشبختانه توجه به پیشگیری، درمان و توان‌بخشی افراد با نیازهای خاص مسأله‌ای است که در دو، سه دهه اخیر پیشرفت‌های چشمگیری داشته و مورد توجه دولت، نظام آموزشی و خانواده‌ها قرار گرفته است. همه به این امر واقف شده‌اند با به کارگیری مجموعه‌ای از تدابیر ویژه و فنون پیشگیری، نه فقط مشکلات و عوارض ناشی از ناتوانی آنها مهار خواهد شد، بلکه پیش زمینه خوبی برای رشد و

بهبود این افراد فراهم می‌شود و فرد را از درد و رنج ناشی از ناتوانی و معلولیت به سوی بهره‌مندی از مواهب طبیعی و اجتماعی برای دستیابی به کامیابی، رفاه، شادابی، سازندگی و بهزیستی قدم به قدم یاری کرد و ناامیدی و دلسردی را کنار گذاشت.

کتاب حاضر کوششی است، به منظور آشنایی با توانبخشی افرادی که به دلایل شرایط خاص جسمانی، ذهنی، عاطفی و روانی نیازمند حمایت هستند تا بتوانند بر شرایط خود فائق آمده و در جهت رشد و تعالی گام بردارند. امید است سهمی هرچند کوچک در راستا داشته باشد.

بهارک خرازی

۱۳۹۴

www.ketab.ir